YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil maxsus son

VOLUME 10 / SPECIAL ISSUE / 2026
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.SI.

ISSN 2181-919X
E-ISSN 2181-1148
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS

Crossref
Content
Registration

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev, Y. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva, E. Sharipov

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 7-iyulda bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 24,2
Adadi: 100. Buyurtma: № 77.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS'UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo'lim boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To'xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma'mun – Islam Negeri universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta'lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basi professori, pedagogika fanlari nomzodi

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Э. Мустафаев, Е. Ярмолик, М. Шарифова, Ш. Бекназарова, Х. Юлдашева, Э. Шарипов

Корректор:
М. Турсунов

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия
№ 174625, от 29.11.2023.
Журнал передан в типографию 07.07.2026.
Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 24,2 Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 77.

Лицензия типографии
№ 174626, от 29.11.2023.
Отпечатано в типографии Ташкентского государственного юридического университета.
100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Каньязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

И. Эргашев – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонова – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Исследовательского центра Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – профессор сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Akademy of Sciences of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev, E. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva, E. Sharipov

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Publishing department address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 07.07.2026.
Paper size: A4.
Cond.p.f: 24,2.
Units: 100. Order: № 77.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

B. Khodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tukhtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

I. Ergashev – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Professor of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 **AXMEDSHAYEVA MAVLYUDA AXATOVNA**
Huquq shakllari (manbalari)ning rivojlanish tendensiyalari: tarixiy-nazariy yondashuv

22 **SHOKIROVA-INOMJONOVA MASHXURAXON G'AYRATJON QIZI**
Adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining farqli jihatlari: nazariy-huquqiy tahlil

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

31 **YAKUBOVA IRODA BAHRAMOVNA**
Mualliflik huquqida kompyuter dasturlarini huquqiy muhofaza qilishni takomillashtirishning milliy va xalqaro mexanizmlari

41 **MAMANAZAROV SARDOR SHUXRATOVICH**
Biotexnologiya sohasidagi litsenziya shartnomalari: milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari

53 **TO'YCHIYEV FARRUX ABDUMAJITOVICH**
Arbitraj nizolarining uchinchi shaxslar tomonidan moliyalashtirilishi tizimining mohiyati: adolatga erishish vositasimi yoki nizolarni tijoratlashtirish?

63 **ASKAROV JALOLIDDIN TO'YCHIYEVICH, OQBOYEVA MUBORAK MAXAMADAMIN QIZI**
Farmatsevtika faoliyati to'g'risidagi qonunchilikni buzganlik uchun fuqarolik-huquqiy javobgarlik institutini takomillashtirish masalalari

73 **RAXIMOVA DILOROM XAITBAYEVNA**
Fuqarolik huquqida benefitsiar mol-mulk tushunchasi, mazmuni va turlari

82 **BEG'AMOV MUXRIDDIN KAMOLIDDIN O'G'LI**
Ta'lim davlat-xususiy sheriklik shartnomalarida sifat majburiyatlari: huquqiy kolliziya va adjudikatsiya masalalari

90 **HOSHIMOVA YULDUZXON OLIMJONOVNA**
Hammaga ma'lum tovar belgilari muhofazasi: O'zbekiston qonunchiligining TRIPS standartlariga muvofiqligi

99 **ISAYEV MIRJON ZAMIROVICH**
O'zbekistonda intellektual mulk himoyasining huquqiy mexanizmlarini rivojlantirish

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

109 **NODIROV MUZAFFAR AXMADOVICH, USMONOV IBROHIM ALISHER O'G'LI**
O'zbekistonda kiberjinoyatlarning rivojlanishi hamda ularni tergov qilish muammolari

121 **FAYZULLAYEV ASLBEK ULUG'BEK O'G'LI**
Mulkni qasddan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish jinoyatining javobgarlikni og'irlashtiruvchi belgilari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

133 **RAXIMOVA ULZANA XAMIDULLAYEVNA**
Xorijiy davlatlar jinoyat protsessida hay'at a'zolari sudi instituti va uni O'zbekiston Respublikasida joriy etish istiqbollari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

143 **YUNUSOV XAYDARALI MURATOVICH**
Yangi O‘zbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari

155 **RASBERGENOVA SARBINAZ ALISHEROVNA, TURSUNMURODOV KOMRON TURGUN O‘G‘LI**
Davlat suvereniteti va yuqori balandlikdagi platforma stansiyalarining (HAPS) huquqiy rejimi

166 **QAHRAMONOVA AZIZA ULUG‘BEK QIZI**
Zo‘ravonlikdan jabrlangan bolalarning huquqlarini himoya qilish bo‘yicha xalqaro-huquqiy mexanizmlar hamda milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari

176 **ABDUSALOMOVA DURDONAXON G‘ANIJON QIZI**
Transchegaraviy ta’sir turlari va ularning xalqaro huquqdagi normativ-huquqiy tasnifi

184 **SHUKUROVA KAMILLA TIMUROVNA**
JSTning umumiy istisnolaridagi “zarurat” testi: rivojlanayotgan mamlakatlar uchun isbotlash yukining asimmetriyasi

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA’MINLASH. PROBATSIYA FAOLIYATI

194 **XO‘JAMBERDIYEV FARRUX KOMILOVICH**
Xitoy Xalq Respublikasida jamoat xavfsizligini ta’minlashning institutsional-huquqiy modeli: O‘zbekiston Respublikasi uchun moslashtirish imkoniyatlari

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 **АХМЕДШАЕВА МАВЛЮДА АХАТОВНА**
Тенденции развития форм (источников) права: историко-теоретический подход

22 **ШОКИРОВА-ИНОМЖОНОВА МАШХУРАХОН ГАЙРАТЖОН КИЗИ**
Отличительные особенности принципов справедливости и социальной справедливости: теоретико-правовой анализ

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

31 **ЯКУБОВА ИРОДА БАХРАМОВНА**
Национальные и международные механизмы совершенствования правовой охраны компьютерных программ в авторском праве

41 **МАМАНАЗАРОВ САРДОР ШУХРАТОВИЧ**
Лицензионные договоры в сфере биотехнологий: вопросы совершенствования национального законодательства

53 **ТУЙЧИЕВ ФАРРУХ АБДУМАЖИТОВИЧ**
Сущность системы финансирования арбитражных споров третьими лицами: средство обеспечения доступа к правосудию или коммерциализация споров?

63 **АСКАРОВ ЖАЛОЛИДДИН ТУЙЧИЕВИЧ, ОКБОЕВА МУБОРАК МАХАМАДАМИН КИЗИ**
Вопросы совершенствования института гражданско-правовой ответственности за нарушение законодательства о фармацевтической деятельности

73 **РАХИМОВА ДИЛОРОМ ХАИТБАЕВНА**
Понятие, содержание и виды бенефициарной собственности в гражданском праве

82 **БЕГАМОВ МУХРИДДИН КАМОЛИДДИН УГЛИ**
Обязательства по обеспечению качества в соглашениях о государственно-частном партнёрстве в сфере образования: вопросы правовых коллизий и аджудикации

90 **ХОШИМОВА ЮЛДУЗХОН ОЛИМЖОНОВНА**
Охрана общеизвестных товарных знаков: соответствие законодательства Узбекистана стандартам соглашения ТРИПС

99 **ИСАЕВ МИРЖОН ЗАМИРОВИЧ**
Развитие правовых механизмов защиты интеллектуальной собственности в Узбекистане

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

109 **НОДИРОВ МУЗАФФАР АХМАДОВИЧ, УСМОНОВ ИБРОХИМ АЛИШЕР УГЛИ**
Развитие киберпреступности в Узбекистане и проблемы её расследования

121 **ФАЙЗУЛЛАЕВ АСЛБЕК УЛУГБЕК УГЛИ**
Отягчающие ответственность признаки преступления, связанного с умышленным уничтожением или повреждением имущества

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

133 **РАХИМОВА УЛЬЗАНА ХАМИДУЛЛАЕВНА**
Институт суда присяжных в уголовном судопроизводстве зарубежных стран и перспективы его внедрения в Республике Узбекистан

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

143 **ЮНУСОВ ХАЙДАРАЛИ МУРАТОВИЧ**
Международно-правовые инициативы Нового Узбекистана

155 **РАСБЕРГЕНОВА САРБИНАЗ АЛИШЕРОВНА, ТУРСУНМУРОДОВ КОМРОН ТУРГУН УГЛИ**
Суверенитет государства и правовой режим высотных платформенных станций (HAPS)

166 **КАХРАМОНОВА АЗИЗА УЛУГБЕК КИЗИ**
Международно-правовые механизмы защиты прав детей, пострадавших от насилия, и вопросы совершенствования национального законодательства

176 **АБДУСАЛОМОВА ДУРДОНАХОН ГАНИЖОН КИЗИ**
Виды трансграничного воздействия и их нормативно-правовая классификация в международном праве

184 **ШУКУРОВА КАМИЛЛА ТИМУРОВНА**
Тест «необходимости» в общих исключениях ВТО: асимметрия бремени доказывания для развивающихся стран

12.00.14 – ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ПРЕСТУПНОСТИ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

194 **ХУЖАМБЕРДИЕВ ФАРРУХ КОМИЛОВИЧ**
Институционально-правовая модель обеспечения общественной безопасности Китайской Народной Республики: возможности адаптации для Республики Узбекистан

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **AKHMEDSHAEVA MAVLYUDA AKHATOVNA**
Trends in the development of forms (sources) of law: a historical and theoretical approach

22 **SHOKIROVA-INOMJONOVA MASHKHURAKHON GAYRATJON KIZI**
Different aspects of the principles of justice and social justice: theoretical and legal analysis

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

31 **YAKUBOVA IRODA BAHRAMOVNA**
National and international mechanisms for improving the legal protection of computer programs in copyright

41 **MAMANAZAROV SARDOR SHUKHRATOVICH**
License agreements in the biotechnology sector: issues of improving national legislation

53 **TUYCHIEV FARRUH ABDUMAJITOVICH**
Third-party funding of arbitral disputes: a means of access to justice or the commercialization of disputes?

63 **ASKAROV JALOLIDDIN TUYCHIEVICH, OQBOEVA MUBORAK MAKHAMADAMIN KIZI**
Issues of improving the institute of civil-legal liability for violation of legislation on pharmaceutical activities

73 **RAKHIMOVA DILOROM KHAITBAYEVNA**
The concept, essence, and types of beneficial ownership in civil law

82 **BEGAMOV MUKHRIDDIN KAMOLIDDIN UGLI**
Quality obligations in education PPP contracts: legal collisions and adjudication issues

90 **HOSHIMOVA YULDUZKHON OLIMJONOVNA**
Protection of known trademarks: compliance of Uzbekistan’s legislation with TRIPS standards

99 **ISAEV MIRJON ZAMIROVICH**
Development of legal mechanisms for the protection of intellectual property in Uzbekistan

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

109 **NODIROV MUZAFFAR AKHMADOVICH, USMONOV IBROHIM ALISHER UGLI**
The development of cybercrime in Uzbekistan and problems of their investigation

121 **FAYZULLAEV ASLBEK ULUGBEK UGLI**
Aggravating circumstances of the crime of intentional destruction or damage to property

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

133 **RAKHIMOVA ULZANA KHAMIDULLAEVNA**
The institution of jury trial in criminal proceedings of foreign countries and prospects for its implementation in the Republic of Uzbekistan

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

143 **YUNUSOV KHAYDARALI MURATOVICH**
International legal initiatives of New Uzbekistan

155 **RASBERGENOVA SARBINAZ ALISHEROVNA, TURSUNMURODOV KOMRON TURGUN UGLI**
State sovereignty and the legal regime of high-altitude platform stations (HAPS)

166 **KAHRAMONOVA AZIZA ULUGBEK KIZI**
International legal mechanisms for the protection of the rights of children victims of violence and issues of improving national legislation

176 **ABDUSALOMOVA DURDONAKHON GANIJON KIZI**
Types of transboundary impacts and their normative-legal classification in international law

184 **SHUKUROVA KAMILLA TIMUROVNA**
The “necessity” test in WTO general exceptions: asymmetry of the burden of proof for developing states

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY

194 **KHUJAMBERDIEV FARRUKH KOMILOVICH**
The institutional and legal model for ensuring public security in the People’s Republic of China: opportunities for adaptation in the Republic of Uzbekistan

Kelib tushgan / Получено / Received: 12.05.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 09.06.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 07.07.2026

DOI: https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.2026.10.SI./ZTHQ2936
UDC: 347.44:37.014.543:341.645(045)(575.1)

TA'LIM DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SHARTNOMALARIDA SIFAT MAJBURIYATLARI:HUQUQIY KOLLIZIYA VA ADJUDIKATSIYA MASALALARI

Beg'amov Muxriddin Kamoliddin o'g'li,
Toshkent davlat yuridik universiteti mustaqil izlanuvchisi,
Termiz davlat universiteti yuridik fakulteti
Davlat va huquq asoslari kafedrasi katta o'qituvchisi
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-4271-9503
e-mail: begamovm@tersu.uz

Annotatsiya. *Ushbu maqolada ta'lim tizimidagi davlat-xususiy sheriklik (DXSh) shartnomalari doirasida ijtimoiy-huquqiy sifat majburiyatlarini ijro etish jarayonida yuz beradigan jiddiy muammo – huquqiy kolliziya masalasi ko'rib chiqilgan. Tadqiqotning predmeti DXSh shartnomalaridagi sifat majburiyatlarining huquqiy tabiati hamda ularning ijro mexanizmlari hisoblanadi. Tadqiqot diqqat markazida quyidagi ziddiyat turibdi: bir tomondan, davlat ta'lim sifatini tartibga solishga majbur bo'lsa, ikkinchi tomondan, xalqaro investitsiya huquqi xususiy sherikka nisbatan adolatli va teng munosabat (fair and equitable treatment, FET) standartini kafolatlaydi. Davlat sifatni ta'minlash maqsadida xususiy sherikka qarshi sanksiya choralarini qo'llaganida aynan shu harakatning o'zi xalqaro arbitraj amaliyotida investor huquqlariga tajovuz deb baholanishi va davlatni og'ir moliyaviy javobgarlik ostiga tushirishi mumkin. Tadqiqot metodologiyasi qiyosiy-huquqiy tahlil hamda xalqaro arbitraj pretsedentlarini o'rganishga asoslanadi. Tahlillarning ko'rsatishicha, amaldagi qonunchilik bazasi sifat darajasini xolisona o'lchash va tekshirish imkonini beradigan mustaqil institutsional mexanizmga ega emas. Natijalardan kelib chiqib, maqola yakunida mazkur huquqiy bo'shliqni to'ldirish maqsadida sifat adjudikatsiyasi institutini, ya'ni mustaqil tarif belgilash va tekshiruv organini joriy etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ilgari surilgan. Natijalar ta'lim sohasidagi DXSh loyihalarini huquqiy tartibga solishni takomillashtirishda qo'llanishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *davlat-xususiy sheriklik, sifat majburiyatlari, adolatli va teng munosabat, xalqaro arbitraj, institutsional bo'shliq, sifat adjudikatsiyasi, ta'lim huquqi*

ОБЯЗАТЕЛЬСТВА ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ КАЧЕСТВА В СОГЛАШЕНИЯХ О ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОМ ПАРТНЁРСТВЕ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ВОПРОСЫ ПРАВОВЫХ КОЛЛИЗИЙ И АДЖУДИКАЦИИ

Бегамов Мухриддин Камолиддин угли,
самостоятельный соискатель Ташкентского
государственного юридического университета,
старший преподаватель кафедры теории государства и права
Термезского государственного университета

Аннотация. *В настоящей статье рассматривается одна из существенных проблем, возникающих при исполнении социально-правовых обязательств по обеспечению качества в рамках соглашений о государственно-частном партнёрстве (ГЧП) в сфере образования, а именно проблема правовых коллизий. Предметом исследования выступают правовая природа обязательств по обеспечению качества в соглашениях ГЧП и механизмы их реализации. В центре исследования находится следующее противоречие: с одной стороны, государство обязано регулировать и обеспечивать качество образования, а с другой стороны, международное инвестиционное право гарантирует частному партнёру стандарт справедливого*

и равного отношения (fair and equitable treatment, FET). В случаях когда государство применяет санкции к частному партнёру в целях обеспечения качества образования, такие действия сами по себе могут быть квалифицированы в международной арбитражной практике как нарушение прав инвестора, что способно повлечь для государства значительную финансовую ответственность. Методологическую основу исследования составляют сравнительно-правовой анализ и изучение прецедентов международного инвестиционного арбитража. Результаты исследования свидетельствуют о том, что действующая нормативно-правовая база не содержит независимого институционального механизма, позволяющего объективно измерять и контролировать качество образовательных услуг. Исходя из полученных результатов, в статье выдвигаются научно обоснованные предложения по внедрению института аджудикации качества, то есть независимого органа по установлению стандартов и проведению проверок, призванного восполнить существующий правовой пробел. Полученные результаты могут быть использованы при совершенствовании правового регулирования проектов ГЧП в сфере образования.

Ключевые слова: *государственно-частное партнёрство, обязательства по обеспечению качества, справедливое и равное отношение (FET), международный арбитраж, институциональный пробел, аджудикация качества, образовательное право*

QUALITY OBLIGATIONS IN EDUCATION PPP CONTRACTS: LEGAL COLLISIONS AND ADJUDICATION ISSUES

Begamov Mukhriddin Kamoliddin ugli,
Independent Researcher at Tashkent State University of Law,
Senior Lecturer of the Department of Foundations of State and Law,
Termez State University

Abstract. *This article examines a serious problem arising in the process of fulfilling socio-legal quality obligations within the framework of public-private partnership (PPP) agreements in the education system – the issue of legal conflict. The subject of the research is the legal nature of quality obligations in PPP contracts and their enforcement mechanisms. The study focuses on the following contradiction: on the one hand, the state is obliged to regulate the quality of education, and on the other hand, international investment law guarantees a standard of fair and equal treatment of the private partner. When the state imposes sanctions against a private partner to ensure quality, the same action can be considered an infringement on investor rights in international arbitration practice and subject the state to heavy financial liability. The research methodology is based on comparative legal analysis and the study of international arbitration precedents. Analysis shows that the current legislative framework lacks an independent institutional mechanism that allows for the objective measurement and verification of quality levels. Based on the results, at the end of the article, in order to fill this legal gap, scientifically grounded proposals have been put forward for the introduction of the institution of quality adjudication, that is, an independent tariff and inspection body. The results can be used to improve the legal regulation of PPP projects in the field of education.*

Keywords: *public-private partnership, quality obligations, fair and equitable treatment (FET), international arbitration, institutional void, quality adjudication, education law*

Kirish

Ta'lim sohasidagi davlat-xususiy sheriklik (DXSh) loyihalarini tartibga solish muammosi xalqaro investitsiya huquqi va ta'lim huquqi kesishmasida joylashgan bo'lib, har ikki sohaning an'anaviy doktrinasi ushbu "uchrashuv" nuqtasini yetarlicha tadqiq etmagan. Masalaning qo'yilishi metodologik jihatdan ziddiyatli xarakterga ega: agar xalqaro investitsiya huquqi investorni davlat aralashuvidan himoya qilishni ustuvor vazifa deb bilsa, ta'lim huquqi davlatning ijtimoiy nazorat funksiyasini muqarrar konstitutsiyaviy vakolat sifatida e'tirof etadi.

Ushbu ikki normativ sistemaning amaliy to'qnashuv nuqtasi ta'lim DXSh shartnomalarida investor zimmasiga yuklatilgan sifat majburiyatlarida yaqqol namoyon bo'ladi. Shartnomada belgilangan pedagogik ko'rsatkichlarga (savodxonlik darajasi, bitiruvchilar ko'rsatkichi, o'quvchilar kontingentining saqlanishi) erisha olmaslik holatlarida davlat moliyaviy sanksiyalar qo'llash yoki xizmat to'lovidan ushlab qolish (*availability deduction, performance deduction*) huquqini talab qiladi. Shuningdek, *Oxus Gold v. Republic of Uzbekistan* (2015) ishi doirasidagi arbitraj amaliyoti shuni ko'rsatadiki, davlat tomonidan moliyaviy

sharoitni bir tomonlama oʻzgartirish harakati arbitraj tomonidan FET (adolatli va teng munosabat) tamoyilini buzish sifatida baholanishi uchun asos boʻlishi mumkin.

Mazkur muammo faqat nazariy xarakterga ega emas. Liberiyada 93 ta maktab xususiylashtirilgan boʻlib, ayrim provayderlar taʼlim sifatiga zarar yetkazuvchi harakatlarni amalga oshirgan boʻlsa-da, amaldagi shartnomaviy mexanizm ushbu harakatlarni huquqiy jihatdan “noqonuniy” deb tasniflash imkonini bermadi. Panjobda esa sifat talablari shartnomada mavjudligiga qaramay, ularning bajarilishini tekshiruvchi mustaqil organ boʻlmagani sababli ushbu majburiyatlar “ijro etilmaydigan” (*non-justiciable*) xususiyat kasb etgan. Yaʼni ular shartnomada aks etgan boʻlsa-da, amalda daʼvo predmeti boʻla olmaydi.

Tadqiqotning asosiy gipotezasi quyidagicha: taʼlim DXSh shartnomalarida sifat majburiyatlari institutsional boʻshliq tufayli amalda ijro etilmaydi; ularni majburiy ijro etishga uringan davlat esa paradoksal ravishda FET tamoyilini buzgani uchun xalqaro arbitrajga tortilish xatarini oʻz zimmasiga oladi. Ushbu gipotezadan kelib chiqib, tadqiqot quyidagi uch savolga javob izlaydi:

Birinchidan, taʼlim DXSh shartnomalarida sifat majburiyatlari nima sababdan huquqiy jihatdan ijro etilmaydigan holatga keladi?

Ikkinchidan, davlatning sifatni taʼminlash yoʻlidagi aralashuvi qaysi hollarda FET standartini buzish sifatida kvalifikatsiya qilinadi?

Uchinchidan, ushbu kolliziyani bartaraf etadigan institutsional yechim qanday tuzilishga ega boʻlishi lozim?

Ushbu kolliziya Oʻzbekiston sharoitida oʻta dolzarb, chunki Oʻzbekiston Respublikasining 2019-yil 10-maydagi “Davlat-xususiy sheriklik toʻgʻrisida”gi OʻRQ–537-sonli Qonuni DXSh mexanizmini joriy etgan boʻlsa-da, sifatni oʻlchash va baholashning mustaqil institutsional tizimini nazarda tutmagan (Republic of Uzbekistan, 2019). Oʻzbekiston maktab taʼlimi infratuzilmasida DXSh modelini kengaytirish boʻyicha aniq siyosiy yoʻnalish mavjud boʻlib, bu sifat nazorati masalasini yaqin yillarda amaliy ahamiyat kasb etuvchi muammoga aylantiradi.

Adabiyotlar tahliliga koʻra, sifat majburiyatlarining nazariy asosini Hart, Shleyfer va Vishni tomonidan ishlab chiqilgan nomukammal shartnomalar nazariyasi tashkil etadi (Hart et al., 1997). Mazkur modelga koʻra, xizmat koʻrsatish funksiyasi xususiy operatorga berilganda operator sifatga zarar yetkazadigan xarajatlarni tejashga intiladi, chunki shartnoma xizmat sifatining barcha koʻrsatkichlarini toʻliq qamrab ololmaydi. Taʼlim sohasida ushbu nomukammallik yanada chuqurroq namoyon boʻladi: oʻquvchi muvaffaqiyati oʻqituvchi malakasi, oilaviy muhit va ijtimoiy omillar kabi koʻplab oʻzgaruvchilarga bogʻliq. Shartnomada ushbu oʻzgaruvchilarni toʻliq aks ettirish texnik jihatdan imkonsiz. Demak, har qanday sifat shartlari doimo nomukammal boʻlib qoladi.

Kroufurd, Herz va Todd yuzdan ortiq tadqiqotni koʻrib chiqib, xususiy taʼlimning samaradorlik ustunligi DXSh loyihalariga har doim ham koʻchmasligi haqidagi xulosaga kelgan (Crawfurd et al., 2024). Mualliflarning taʼkidlashicha, xususiy maktablar oʻz ustunligini sifat boʻyicha hisobot berish majburiyatidan xoli sharoitda koʻrsatadi; DXSh shartnomasi ularga sifat boʻyicha qatʼiy majburiyat yuklagach, bu samaradorlik pasayadi. Mazkur kuzatuv nomukammal shartnomalar nazariyasini empirik jihatdan tasdiqlaydi hamda sifat majburiyatlarining shartnomada mavjudligi va ularning amalda bajarilishini taʼminlash oʻrtasidagi jiddiy tafovutni ochib beradi.

Empirik darajada institutsional boʻshliqning keng tarqalganligi bir qator hududiy tadqiqotlarda qayd etilgan. Romero, Sandefur va Sandholtz Liberiyada oʻtkazgan rasmiy eksperiment natijasida 93 ta maktab xususiy provayderlar boshqaruviga oʻtgach oʻrtacha 0,18 standart ogʻish hajmida akademik oʻsish kuzatilganini, biroq ayrim provayderlar shartnomaviy jihatdan ruxsat etilgan, lekin jamoat manfaatiga zid harakatlarni amalga oshirganini aniqladi (Romero et al., 2020). Malik Panjob Taʼlim jamgʻarmasi (PEF) modeli misolida davlat sifat koʻrsatkichlarini nazorat qilish uchun zarur texnik salohiyatga ega boʻlmay turib, sifat majburiyatlarini xususiy sheriklar zimmasiga yuklashi mazkur majburiyatlarni amalda ixtiyoriy holatga keltirishini koʻrsatdi (Malik, 2010). Tvinomuhvezi va Herman Ugandadagi USE (*Universal Secondary Education*) dasturini, Barrera-Osorio va boshqalar esa Sinddagi PPRS dasturini oʻrganib, ayni xulosaga keldi: sifatni oʻlchaydigan mustaqil mexanizm boʻlmasa, majburiyatning ijro etilgani yoki etilmagani boʻyicha huquqiy xulosaga kelish imkonsiz boʻlib qoladi (Twinomuhwezi & Herman, 2020; Barrera-Osorio et al., 2022).

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

Mazkur maqola sifat majburiyatlarining huquqiy tabiati, sud tartibida koʻrib chiqishning imkonsizligi (*non-justiciability*) muammosi va Oʻzbekistondagi institutsional boʻshliq tahlil qilinadi. Shuningdek, xalqaro arbitraj pretsedentlari bilan bogʻliq huquqiy kolliziyalar muhokama etiladi, sifat adjudikatsiyasi instituti va OʻRQ–537-sonli qonunga (Republic of Uzbekistan, 2019) aniq oʻzgartishlar taklif etiladi.

Metodlar

1. Tadqiqot obyekti va predmeti

Tadqiqotning obyekti ta'lim sohasidagi DXSh shartnomalarini tuzish va ijro etish jarayonida yuzaga keladigan ijtimoiy munosabatlar majmuidir. Tadqiqotning predmeti esa mazkur shartnomalardagi sifat majburiyatlarining huquqiy tabiati, ularning ijro etilish *(justiciability*) darajasi hamda xalqaro investitsiya huquqidagi adolatli va teng munosabat standarti bilan oʻzaro nisbatidir. Tadqiqot doirasi ta'lim sohasi bilan cheklangan boʻlib, energetika, transport va sogʻliqni saqlash kabi boshqa DXSh sohalari faqat qiyosiy maqsadlarda jalb etiladi.

2. Tadqiqot metodlari va manbalar bazasi

Tadqiqotda ikki asosiy metod qoʻllandi. Birinchisi qiyosiy-huquqiy metod boʻlib, u xalqaro investitsiya arbitraji pretsedentlarini hamda turli yurisdiksiyalardagi ta'lim DXSh amaliyotini oʻzaro qiyoslashga xizmat qildi. Ikkinchisi huquqiy-dogmatik metod boʻlib, u OʻRQ–537-sonli qonun normalarini (Republic of Uzbekistan, 2019) va shartnomaviy majburiyatlar tuzilishini tahlil qilishda ishlatildi. Tadqiqotning manbalar bazasini xalqaro arbitraj qarorlari, *Scopus* va *Web of Science* bazalariga kiruvchi empirik tadqiqotlar hamda Oʻzbekiston Respublikasining amaldagi normativ-huquqiy hujjatlari tashkil etadi.

3. Arbitraj ishlarini tanlash mezonlari (case selection)

Maqola tahlilida toʻrtta xalqaro investitsiyaviy arbitraj ishi asos qilib olindi. Ishlarni tanlashda quyidagi mezonlar qoʻllandi: birinchidan, ishning investor-davlat nizolarini hal qilish (ISDS) amaliyotida pretsedent ahamiyatiga ega boʻlishi; ikkinchidan, ishda shakllangan huquqiy standartning (FET, "toza qoʻllar", davlatning tartibga solish huquqi) ta'lim DXSh shartnomalariga toʻgʻridan toʻgʻri tatbiq etilishi mumkinligi; uchinchidan, kamida ikki ishning bevosita Oʻzbekistonga taalluqli boʻlishi. Shu mezonlarga koʻra "Metal-Tech", "Oxus Gold" (Oʻzbekiston boʻyicha) hamda *AES v. Hungary* va *Vivendi v. Argentina* (qiyosiy standartlar boʻyicha) *ishlari* tanlandi. Mazkur ishlar bevosita ta'lim sohasiga tegishli boʻlmasligi mumkin, biroq ulardagi huquqiy standartlar sohaviy chegaralarga ega emasligi sababli ta'lim DXSh konteksti uchun ham amal qiladi.

Natijalar

1. Shartnomaviy sifat majburiyatlarining ontologik muammosi

Ta'lim DXSh shartnomasidagi sifat majburiyatini amalda ijro etish uchun uchta asosiy shartning kumulyativ mavjudligi talab etiladi:

– majburiyatning aniq va oʻlchanadigan darajada belgilanishi;

– uni bajarish holatini mustaqil tekshirish imkoniyati;

– bajarilmaganlik uchun javobgarlik mexanizmining huquqiy aniqligi.

Amaliyotda ta'lim DXSh shartnomalarida ushbu shartlardan kamida ikkitasi mavjud boʻlmaydi.

Birinchi muammo – oʻlchanadigan aniqlik. Ta'lim sifatini "oʻquvchilar yutuqlari koʻrsatkichi" sifatida belgilash texnik jihatdan mumkin boʻlsa-da, ushbu koʻrsatkichga ta'sir qiluvchi aksariyat omillar (oila daromadi, ijtimoiy muhit va boshqalar) investor nazoratidan tashqaridadir. Hart, Shleyfer va Vishni konsepsiyasiga koʻra, bu "verifikatsiya muammosi"ni keltirib chiqaradi: uchinchi tomon (sud yoki arbitraj) umumiy koʻrsatkichdan aynan investorning hissasini ajratib koʻrsata olmaydi (Hart et al., 1997).

Ikkinchi muammo – mustaqil tekshirish institutining yoʻqligi. Tadqiq etilgan barcha hududlar, xususan, Liberiya, Panjob, Uganda va Sind tajribasida sifatni mustaqil baholovchi va xulosasi huquqiy majburiy kuchga ega boʻlgan organ mavjud emas. Bu boʻshliq tizimli xarakterga ega boʻlib, mamlakatning iqtisodiy rivojlanish darajasiga emas, balki institutsional dizayndagi konseptual kamchiliklarga bogʻliq.

Uchinchi muammo – javobgarlik mexanizmining noaniqligi. Ta'lim DXSh shartnomalarida keng qoʻllanadigan toʻlovlarni ushlab qolish (*payment deduction*) mexanizmi, ya'ni umumiy toʻlovdan samaradorlik va mavjudlik chegirmalarini ayirish formulasi, amalda sifat uchun chegirma (*Dperf*) qismini hisoblashda muammoga

duch keladi. Agar mustaqil va obyektiv baholash natijasi mavjud boʻlmasa, chegirma miqdori nolga teng boʻladi va sifat boʻyicha shartnomaviy majburiyat texnik jihatdan mavjud boʻlsa-da, amalda oʻz kuchini yoʻqotadi.

2. Majburiyatlarning sud tartibida koʻrib chiqilishi imkonsizligi (non-justiciability)

Huquqiy jihatdan koʻrib chiqishning imkonsizligi (*non-justiciability*) tushunchasi an'anaviy ravishda konstitutsiyaviy huquq sohasida qoʻllansa-da, xalqaro investitsiyaviy arbitrajda u kengroq ma'no kasb etadi. Mazkur tushuncha shartnomada mavjud boʻlgan muayyan majburiyatning ijrosini obyektiv mezonlar asosida aniqlash texnik jihatdan imkonsiz boʻlgan hollarda sud yoki arbitraj uni mazmunan qaror uchun asos qila olmasligini anglatadi.

Ta'lim sohasidagi DXSh shartnomalarida ushbu muammo bir necha darajada namoyon boʻladi. Faktual darajada ta'lim sifatini oʻlchaydigan unifikatsiyalangan tizim mavjud emas. Protsessual darajada esa hakamlik sudi ta'lim natijalari boʻyicha da'voni koʻrayotganda tayanadigan aniq yuridik standartga ega boʻlmaydi. Nazariy jihatdan ta'lim sifatini shartnomaviy majburiyatga aylantirish ijtimoiy tizimlarning oʻz ichki avtonom mantigʻiga ega ekanligi hamda ularning huquqiy kategoriyalarga toʻliq boʻysunmasligi bilan bogʻliq muammolarni keltirib chiqaradi (Teubner, 2011).

3. OʻRQ–537-sonli qonun va Oʻzbekiston amaliyotidagi institutsional boʻshliq

Oʻzbekiston Respublikasining 2019-yil 10-maydagi "Davlat-xususiy sheriklik toʻgʻrisida"gi OʻRQ–537-sonli Qonuni mamlakatda DXSh mexanizmlarining huquqiy asosi boʻlib xizmat qiladi. Mazkur Qonun shartnomaviy majburiyatlar tarkibi, tomonlarning huquqlari va loyihalarni baholash tartibini belgilab bergan (Republic of Uzbekistan, 2019). Oʻz navbatida, Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 26-apreldagi 259-sonli qarori (Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan (2020) loyihalarni amalga oshirish tartibini yanada konkretlashtirgan.

Shunga qaramay, amaldagi qonunchilikda ta'lim DXSh loyihalarida sifat majburiyatlarini mustaqil tekshirish va baholash mexanizmi nazarda tutilmagan. Qonunning 16-moddasi xizmat sifati talablarini bajarish majburiyatini xususiy sherik zimmasiga yuklasa-da, ushbu sifatning oʻlchov standartlari, tekshirish tartibi va bajarilmaganlik faktini qayd etish usullari huquqiy jihatdan tartibga solinmagan. Mazkur boʻshliq sifat majburiyatlarini amalda da'vo predmeti sifatida qoʻllash imkoniyatini cheklaydi.

Oʻzbekiston ta'lim sohasida DXSh modeli endigina shakllanayotgan bosqichda boʻlib, hozircha sohaga oid sifat indikatorlari, shartnomaviy nazorat amaliyoti yoki nizolar statistikasi boʻyicha yagona ochiq ma'lumotlar bazasi shakllanmagan. Ushbu holatning oʻzi institutsional boʻshliqning bilvosita dalilidir: sifatni tizimli oʻlchaydigan organ mavjud boʻlmagani uchun tegishli statistik baza ham yuzaga kelmagan. Benade (2025) Avstraliya tajribasi misolida davlat "jamoat manfaati" mezoni asosida sifatni nazorat qilish vakolatini saqlab qolgan taqdirda ham, agar ushbu nazorat mustaqil organ tomonidan yuritilmasa, davlatning oʻzi nizo tomoniga aylanib qolishini koʻrsatadi. Biygautan va Klegg esa Saudiya Arabistoni tahlilida ta'lim DXSh muvaffaqiyati uchun parallel ravishda tartibga soluvchi va nazorat qiluvchi institutsional bazalarni rivojlantirish lozimligini ta'kidlaydi (Biygautane & Clegg, 2024).

Muhokama

1. FET standarti va uning ta'lim kontekstidagi ahamiyati

Adolatli va teng munosabat (*Fair and Equitable Treatment*, FET) standarti investitsiyaviy bitimlarda kafolatlangan markaziy himoya mexanizmidir. Ushbu standart investorning qonuniy kutishlarini muhofaza qilishni hamda davlat tomonidan kamsitishga yoʻl qoʻyilmasligini ta'minlaydi. Masalan, *Oxus Gold plc v. Republic of Uzbekistan* (2015) *ishi* doirasida tribunal soliq rejimidagi kutilmagan oʻzgarishlarni aynan FET tamoyilining buzilishi deb topgan.

Ta'lim sifatini tartibga solish jarayonida mazkur standart oʻziga xos huquqiy ziddiyatni keltirib chiqaradi. Investorning qonuniy kutishlari toʻlov tizimining barqarorligiga tayanadi. Agar davlat ta'lim sifatini baholash tartibini shartnomada koʻzda tutilmagan shaklda oʻzgartirib, investorga nisbatan yangi moliyaviy sanksiyalar qoʻllasa, bu FET standarti doirasida investorning huquqlarini buzish sifatida baholanishi xavfi tugʻiladi.

2. "Metal-Tech" pretsedenti va "toza qoʻllar" doktrinasi

Metal-Tech Ltd. v. Republic of Uzbekistan (2013) ishi boʻyicha arbitraj xulosalari DXSh loyihalari uchun fundamental ahamiyatga ega. Mazkur ishda

tribunal investitsiyani kiritish jarayonida korrupsiyaga yoʻl qoʻyilgani aniqlansa, u xalqaro huquqiy himoyadan mahrum boʻlishi, ya'ni "toza qoʻllar" (*clean hands*) doktrinasi qoʻllanishini tasdiqladi.

Ta'lim DXSh amaliyotida tender jarayonlarining murakkabligi korrupsiya xatarlarini keltirib chiqarishi mumkin. "Metal-Tech" pretsedenti shuni koʻrsatadiki, agar shartnoma tuzish jarayonida qonunbuzarlik aniqlansa, investor FET yoki ekspropriatsiya asosida da'vo qoʻyish imkoniyatini butunlay yoʻqotadi. Bu esa shaffof raqobat muhitini yaratish nafaqat axloqiy, balki qat'iy huquqiy zaruriyat ekanligidan dalolat beradi.

3. AES v. Hungary: davlatning tartibga solish huquqi va investor manfaatlari muvozanati

AES Summit Generation Limited v. Hungary (2010) ishi doirasida tribunal davlatning oqilona ommaviy siyosat yuritish suveren huquqini e'tirof etgan. Agar koʻrilayotgan choralar kamsituvchi xarakterga ega boʻlmasa va aniq ijtimoiy maqsadni koʻzlasa, buni FET buzilishi deb baholab boʻlmasligi qayd etilgan.

Ushbu pretsedent ta'lim sohasida davlatga tartibga solish imkonini (*regulatory space*) beradi. Davlat ta'lim standartlarini oshirish va yangi metodologik normalar joriy etish huquqiga ega. Basharti ushbu harakatlar qonuniy asoslangan va bashorat qilinadigan boʻlsa, xalqaro arbitraj buni investor huquqlarining buzilishi deb tan olmaydi. Biroq shartnomaning dastlabki arxitekturasida koʻzda tutilmagan yangi sifat talablarining bir tomonlama kiritilishi ushbu suveren himoya doirasidan tashqarida qolishi mumkin.

4. Vivendi v. Argentina: shartnomaviy talablarning xalqaro maqomga koʻtarilishi

Compañía de Aguas del Aconquija S.A. and Vivendi Universal S.A. v. Argentine Republic (2002) ishi doirasida Bekor qilish boʻyicha maxsus qoʻmita prinsipial pozitsiyani belgiladi: davlatning muayyan harakati bir vaqtning oʻzida ham xususiy-huquqiy shartnomani, ham xalqaro investitsiyaviy bitim (BIT) majburiyatlarini buzishi mumkin. Bunday holatda investor milliy sud tizimini chetlab oʻtib, toʻgʻridan toʻgʻri xalqaro arbitrajga murojaat qilish huquqiga ega boʻladi.

Ta'lim DXSh shartnomalari kontekstida mazkur pretsedentning amaliy xavfi shundaki, agar davlat ta'lim sifati pastligi haqidagi asos bilan shartnomaviy toʻlovlarni cheklasa va buni shartnoma qoidalari emas, balki bir tomonlama idoraviy qaror yoki yangi normativ hujjatga asoslantirsa, investor Vivendi logikasiga tayanib, ushbu nizoning maqomini BIT darajasiga koʻtara oladi. Bu esa davlat uchun shartnomaviy nizoning xalqaro investitsiyaviy nizoga aylanishi kabi jiddiy yuridik riskni keltirib chiqaradi.

5. Huquqiy kolliziyaning strukturaviy tahlili

Yuqorida tahlil qilingan pretsedentlarni umumlashtiruvchi qiyosiy tasnif 1-jadvalda keltirilgan. Jadval har bir ishdan kelib chiquvchi huquqiy muammoni hamda uning Oʻzbekiston ta'lim DXSh amaliyoti uchun amaliy xulosasini koʻrsatadi.

1-jadval

Xalqaro arbitraj pretsedentlari va ularning Oʻzbekiston uchun xulosasi

Arbitraj ishi	Huquqiy muammo	Oʻzbekiston uchun xulosa
Metal-Tech v. Uzbekistan	Investitsiya kiritishda korrupsiya aniqlansa, investor himoyadan mahrum boʻladi ("toza qoʻllar")	Tender shaffofligi huquqiy zaruriyat; korrupsiya investorni ham, davlatni ham himoyasiz qoldiradi
Oxus Gold v. Uzbekistan	Soliq/moliyaviy rejimni bir tomonlama oʻzgartirish FET buzilishi sifatida baholandi	Sifat bahonasida toʻlovni bir tomonlama cheklash FET xatarini yuzaga keltiradi
AES v. Hungary	Oqilona, kamsitmaydigan tartibga solish FET buzilishi emas	Davlat sifat standartini oshirishi mumkin, ammo asoslangan va bashorat qilinadigan tarzda
Vivendi v. Argentina	Shartnoma buzilishi bir vaqtda BIT buzilishi darajasiga koʻtarilishi mumkin	Idoraviy qarorga asoslangan sanksiya nizoni xalqaro arbitrajga olib chiqadi

Jadvaldan koʻrinadiki, kolliziyaning toʻliq tuzilishi toʻrt bosqichda namoyon boʻladi.

Birinchi bosqich: shartnomada sifat majburiyatlari rasman aks ettirilgan, biroq ularni baholashning mustaqil mexanizmi mavjud emas, natijada majburiyatlar huquqiy jihatdan ijro etilmaydigan (*non-justiciable*) holatga keladi.

Ikkinchi bosqich: davlat sifat koʻrsatkichlari taʼminlanmadi, degan xulosa bilan moliyaviy sanksiyalar qoʻllaydi yoki toʻlovlarni bir tomonlama tartibda cheklaydi.

Uchinchi bosqich: investor ushbu harakatni qonuniy kutishlarning buzilishi va FET standarti kolliziyasi sifatida baholab, ICSID yoki UNCITRAL arbitrajiga daʼvo kiritadi; shartnomaviy nizo xalqaro darajaga koʻtariladi.

Toʻrtinchi bosqich: davlat oʻz harakatlarini *AES v. Hungary* ishiga xos "suveren tartibga solish huquqi" bilan himoya qilishga urinadi, biroq baholash tartibidagi noaniqlik va kamsitmaslik mezonining buzilishi bu himoyani zaiflashtiradi.

Oqibatda har ikki taraf yuridik jihatdan noqulay vaziyatda qoladi: davlat sifatni talab qilolmaydi, investor esa uni taʼminlash uchun ragʻbat sezmaydi. Mazkur "huquqiy tanglik" (*legal deadlock*) taʼlim DXSh loyihalarining eng xavfli institutsional kamchiligi hisoblanadi.

Xulosa

1. Sifat adjudikatsiyasi institutining normativ modeli

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, mavjud huquqiy kolliziyani faqatgina shartnoma matnini takomillashtirish orqali hal etib boʻlmaydi. Ziddiyatning oʻzagi shartnoma matnida emas, balki shartnomaviy sifat majburiyatlarining ijrosini taʼminlaydigan mustaqil institutsional baza mavjud emasligidadir. Shu bois yechim ham institutsional xarakterga ega boʻlishi lozim. Maqolada sifat adjudikatsiyasi instituti (*Quality Adjudication Body*, QAB) tushunchasini joriy etish taklif qilinadi.

Taklif etilayotgan organning normativ modeli quyidagi parametrlar bilan belgilanadi. Tashkiliy maqom jihatidan QAB taʼlim vazirligi va DXShni rivojlantirish agentligidan funksional mustaqil boʻlgan, lekin davlat tomonidan tashkil etiladigan ixtisoslashgan organ sifatida shakllantiriladi; uning aʼzolari tarkibiga taʼlim sifatini baholash boʻyicha mutaxassislar, huquqshunoslar va mustaqil ekspertlar kiritiladi. Moliyalashtirish jihatidan QAB davlat byudjetidan ajratilgan maxsus mablagʻ hamda DXSh loyihalaridan undiriladigan nazorat yigʻimi hisobidan taʼminlanadi; bu uning ham davlatdan, ham investordan moliyaviy mustaqilligini kafolatlaydi. Qarorlar kuchi jihatidan QABning sifat baholash toʻgʻrisidagi xulosasi shartnomada oldindan kelishilgan tartibda majburiy kuchga ega boʻladi va toʻlov chegirmasini hisoblash uchun yagona huquqiy asos sifatida tan olinadi.

QABning mavjudligi huquqiy kolliziyani quyidagicha bartaraf etadi: davlat sifat chegirmasini oʻzboshimchalik bilan emas, balki QABning obyektiv xulosasiga tayanib hisoblaydi, bu esa davlatning "bir tomonlama aralashuvi" xususiyatini yoʻqotadi. *AES v. Hungary* pretsedentida tribunal "oqilona ommaviy siyosat" mezonini eʼtirof etgani kabi QAB xulosasi asosida qoʻllangan chegirmalar ham xalqaro arbitrajda FET buzilishi sifatida baholanishi ehtimolini keskin kamaytiradi. Shuningdek, Vivendi xatarlari ham minimallashadi: agar sanksiya shartnomada belgilangan mustaqil mexanizm doirasida qoʻllansa, davlat shartnomaviy tartibdan chetga chiqmagan, balki uni ijro etgan hisoblanadi.

2. OʻRQ–537-sonli qonunga taklif etilayotgan modda loyihasi

Mazkur nazariy modelni amaliyotga tatbiq etish maqsadida OʻRQ–537-sonli qonunni quyidagi mazmundagi yangi modda bilan toʻldirish taklif etiladi (2-jadval).

Ushbu modda loyihasi Barrera-Osorio va boshqalarning Pokiston tajribasidan chiqargan xulosalariga – moliyaviy ragʻbatlantirishni oʻquvchi yutuqlariga bogʻlash zaruriyatiga toʻla mos keladi hamda sifatni obyektiv oʻlchaydigan organsiz bunday bogʻlashning imkonsizligini huquqiy jihatdan hal qiladi.

Mazkur tadqiqot taʼlim sohasidagi DXSh loyihalarida oʻziga xos huquqiy kolliziya – sifat majburiyatlarining huquqiy jihatdan ijro etilmasligi (*non-justiciability*) hamda investorning FET standarti doirasidagi himoyasi toʻqnashuvini ochib berdi. Ushbu muammo davlatni oʻz taʼlim siyosatini amalga oshirishda cheklab qoʻysa, investorni majburiyatlarni bajarishda ragʻbatsiz qoldiradi.

Liberiya, Panjob, Uganda va Sind tajribasi shuni isbotlaydiki, sifat ijrosini taʼminlovchi institutlar yaratilmas ekan, har qanday DXSh modeli kutilgan samarani bermaydi. *Metal-Tech* va *Oxus Gold* ishlari esa Oʻzbekistonning xalqaro investitsiyaviy arbitraj xatarlariga bevosita taʼsirchanligini koʻrsatadi. Oʻzbekistonda OʻRQ–537-sonli qonunga sifat adjudikatsiyasi institutini kiritish shunchaki texnik tuzatish emas, balki taʼlim DXSh huquqiy rejimining fundamental arxitekturaviy nuqsonini bartaraf etishga qaratilgan strategik zaruriyatdir.

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

2-jadval

O‘RQ–537-sonli Qonunga kiritilishi taklif etilayotgan o‘zgartishlar loyihasi

Norma	Taklif etilayotgan mazmun
16-moddaga 1-qism (yangi)	Ta’lim sohasidagi DXSh shartnomalarida sifat majburiyatlarining bajarilishi mustaqil organ – Sifat adjudikatsiyasi organi tomonidan unifikatsiyalangan mezonlar asosida baholanadi
16-moddaga 2-qism (yangi)	Sifat standartlarini o‘lchash metodologiyasi ta’lim sohasidagi vakolatli vazirlik hamda DXShni rivojlantirish agentligi tomonidan birgalikda tasdiqlanadi
16-moddaga 3-qism (yangi)	Shartnomaviy to‘lovdan sifat uchun chegirma faqat Sifat adjudikatsiyasi organining xulosasi asosida hisoblanadi. Davlat organining bir tomonlama qarori chegirma uchun mustaqil asos bo‘la olmaydi

REFERENCES

AES Summit Generation Limited and AES-Tisza Erőmű Kft. v. Hungary, ICSID Case No. ARB/07/22 (2010). *Award*. International Centre for Settlement of Investment Disputes.

Barrera-Osorio, F., Blakeslee, D. S., Hoover, M., Linden, L., Raju, D., & Ryan, S. P. (2022). Delivering education to the underserved through a public-private partnership program in Pakistan. *The Review of Economics and Statistics, 104*(3), 399–416. https://doi.org/10.1162/rest_a_01002

Bashar, T., Fung, I. W. H., Jaillon, L. C., & Wang, D. (2021). Major obstacles to public-private partnership (PPP)-financed infrastructure development in China. *Sustainability, 13*(12), Article 6718. https://doi.org/10.3390/su13126718

Benade, L. (2025). School infrastructure procurement by public-private partnership: In the public interest? *Policy Futures in Education, 23*(6), 1217–1232. https://doi.org/10.1177/14782103251328165

Biygautane, M., & Clegg, S. (2024). Public-private partnerships for school infrastructure development: International review and recommendations for Saudi Arabia. *Journal of Infrastructure, Policy and Development, 8*(6), Article 3672. https://doi.org/10.24294/jipd.v8i6.3672

Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan. (2020, April 26). On improving the procedure for implementing public-private partnership projects *(Resolution No. 259).* https://lex.uz/docs/-4798603

Compañía de Aguas del Aconquija S.A. and Vivendi Universal S.A. v. Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/97/3 (2002). *Decision on Annulment.* International Centre for Settlement of Investment Disputes.

Crawfurd, L., Hares, S., & Todd, R. (2024). The impact of private schools, school chains and PPPs in developing countries. *World Bank Research Observer, 39*(1), 97–123. https://doi.org/10.1093/wbro/lkad005

Diaz-Rios, C., & Urbano-Canal, N. (2021). Publicly subsidized private schools in developing countries: Lessons from Colombia. *Education Policy Analysis Archives, 29*, Article 34. https://doi.org/10.14507/epaa.29.5647

Hart, O., Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1997). The proper scope of government: Theory and an application to prisons. *The Quarterly Journal of Economics, 112*(4), 1127–1161. https://doi.org/10.1162/003355300555448

Malik, A. B. (2010). *Public-private partnerships in education: Lessons learned from the Punjab Education Foundation.* Asian Development Bank.

Metal-Tech Ltd. v. Republic of Uzbekistan, ICSID Case No. ARB/10/3 (2013). Award. International Centre for Settlement of Investment Disputes.

Oxus Gold plc v. Republic of Uzbekistan. (2015). Final Award*.* Permanent Court of Arbitration.

Republic of Uzbekistan. (2019, May 10). *On public-private partnership (Law No. LRU-537).* https://lex.uz/docs/4329272

Romero, M., Sandefur, J., & Sandholtz, W. A. (2020). Outsourcing education: Experimental evidence from Liberia. *American Economic Review, 110*(2), 364–400. https://doi.org/10.1257/aer.20181478

Teubner, G. (2011). “And if I by Beelzebub cast out devils…”: An essay on the diabolics of network failure. *German Law Journal, 12*(1), 37–47.

Twinomuhwezi, I. K., & Herman, C. (2020). Critical success factors for public-private partnership in universal secondary education: Perspectives and policy lessons from Uganda. *International Journal of Educational Administration and Policy Studies, 12*(2), 133–146. https://doi.org/10.5897/IJEAPS2020.0656

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

2026-yil maxsus son

VOLUME 10 / SPECIAL ISSUE / 2026

DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.SI.